

Position paper voor het Rondetafelgesprek van de commissie voor Financiën over de Tax Governance Code.

18 januari 2023 - Esmé Berkhout, chief human economist Oxfam Novib.

We leven in een wereld met toenemende extreme ongelijkheid. In mei rapporteerde Oxfam dat 573 mensen miljardair werden tijdens de pandemie, waaronder dankzij winst gemaakt op vaccins en uit handel in voedsel en olie. Ondertussen nam extreme armoede toe en heeft 1 op de tien mensen honger.ⁱ Dat oneerlijke belastingafdracht door multinationals en hun aandeelhouders bijdraagt aan deze ongelijkheid wordt in toenemende mate erkend, inclusief door bedrijven en de extreem rijken zelf.ⁱⁱ

Waarom ondertekenen bedrijven de TGC – vlucht naar voren, of gemotiveerd vanuit ‘het goede’?

- Het maatschappelijke debat over belasting is veranderd, mede door belastingontwijkingsschandalen.^{iv} In toenemende mate vinden mensen belastingconcurrentie en belastingontwijking een probleem^v en vragen investeerders bijvoorbeeld dat bedrijven rapporteren in lijn met de GRI standaarden voor belastingtransparantie.^{vi} Dit motiveert bedrijven om te laten zien dat ze eerlijk belasting afdragen; zich terug te trekken uit belastingparadijzen^{vii} of bekend te maken daar geen misbruik van te maken.^{viii}
- Van bedrijven uit de olie, gas en mijnbouw, evenals van banken is al jaren meer publieke transparantie vereist; en dankzij het OESO-BEPS proces is inmiddels van alle grote multinationals vereist country-by-country informatie aan te leveren aan belastingautoriteiten; ook zullen Europese multinationals per 2024/25 gedeeltelijk publiek moeten rapporteren.^x Daarnaast zijn er inmiddels bijvoorbeeld de verbeterde, vrijwillige, standaarden van de GRI.^{xi}
- Er is een groeiend besef dat een eenzijdige focus door bedrijven op winst schadelijk is; en dat het positief bijdragen aan samenleving en onze leefomgeving een verantwoordelijkheid is van bedrijven. Bedrijven die laten zien dat je ook met focus op welzijn & duurzaamheid winstgevend kunt opereren krijgen steeds meer aandacht.^{xii} De randjes en de gaten van de wet opzoeken om zo min mogelijk belasting te betalen past daar niet langer bij.

Bij publicatie van de Tax Governance Code hebben we dan ook positief gereageerd. We hebben het omschreven als een goede stap in de richting van meer transparantie over belastingafdracht wereldwijd. Maar helaas wel met kritische kanttekeningen bij de huidige opzet van de Tax Governance Code.

Beperkte verwachtingen van de vrijwillige TGC – bedrijven kunnen laten zien dat ze voldoen aan meer alomvattende standaarden.

- Voor het verzekeren van verantwoord belastingbeleid en eenduidige rapportage daarover door bedrijven is er meer nodig dan een vrijblijvend initiatief. Deze les trekken we uit de vele jaren van verschillende initiatieven gebaseerd op vrijwilligheid richting maatschappelijk verantwoord ondernemen:
 - De KIT evaluatie van de IMVO-convenanten uit 2020 liet zien dat slechts 1,6 procent van de middelgrote en grote bedrijven in de risicosectoren deelneemt aan een convenant en deze vaak tot weinig verandering leiden.^{xiii} Ook het ministerie van Buitenlandse Zaken kwam tot de conclusie dat bestaande maatregelen, vooral gericht op vrijwilligheid, onvoldoende zijn.^{xiv}
 - Het Evaluerend onderzoek naar de Transparatiebenchmark en Kristalprijs - een onderzoek naar de transparantie van iMVOverslaglegging onder de circa 500 grootste organisaties in Nederland - constateerde eind 2021 dat ‘bedrijfsvoering vrijwel nooit wordt aangepast bij

OXFAM
Novib

- een lage score'.^{xv} Er wordt in het rapport vooruit gekeken naar de Europese CSRD, dat bedrijven zal verplichten meer uitgebreid te rapporteren.
- Volgens de VBDO tax transparency benchmark van 2022 rapporteerden slechts 7 van de 78 deelnemende grote Nederlandse bedrijven belastinggerelateerde informatie die voldoet aan de GRI.^{xvi} 24% van de Nederlandse bedrijven (40% van de AEX) publiceren country-by-country belastinginformatie. Bedrijven die rapporteren doen dat vaak op basis van een eigen format, dat onderling vergelijken en de bruikbaarheid voor stakeholders beperkt en lastig maakt. De VBDO raadt aan de formats van de OESO en GRI leidend te laten zijn.
 - Inhoudelijk schiet de TGC ook tekort.
 - Het is niet verzekerd dat wat de TGC vraagt eenduidig wordt geïnterpreteerd. Bijvoorbeeld bij punt C. Fiscale naleving. Wat is een 'redelijke interpretatie van toepasselijke wetgeving'?
 - De toezeggingen zoals ten aanzien van fiscale naleving en 'het niet gebruiken van belastingparadijzen voor belastingontwijking' zijn nogal basaal, bovendien zijn de lijsten van belastingparadijzen onvolledig.
 - Wat echt een groot verschil zou kunnen maken, is meer transparantie en juist daar schiet de TGC tekort. De rapportage waar ondertekenaars zich aan commiteren zal niet persé onderling consistent, vergelijkbaar, of volledig zijn. Tekortkomingen t.a.v. transparantie en gebrekkige rapportages zullen het lastig maken om te beoordelen of de andere toezeggingen uit de TGC worden nageleefd.
 - Om echt een internationaal inspirerende sprong naar voren te maken, zouden bedrijven zich moeten commiteren aan publieke country by country reporting volgens OESO, of GRI format. De TGC vraagt dat echter niet van bedrijven. Gezien de lobby vanuit multinationals tegen het opnemen van CBCR in bijvoorbeeld de GRI verbaasd ons dat niet.^{xvii}

Ten aanzien van verzekeraars, pensioenfondsen en banken zien we overigens nog een aspect om rekening mee te houden: de mate waarin investeerders kijken naar het belastingbeleid van bedrijven waarin zij investeren.^{xviii} Van de 16 verzekeraars in het jaarlijkse vergelijkend onderzoek van de Eerlijke Verzekeringwijzer, krijgen er bijvoorbeeld maar 5 een voldoende. 11 verzekeraars scoren een 5 op 10 of nog lager op belastingen.

Belastingbeleid en fiscale transparantie verbeteren, het is een kwestie van doen.

Naast stappen die bedrijven kunnen zetten is het de taak van de overheid om antwoord te geven op de problematiek en op de wensen vanuit de maatschappij. De huidige wetgeving voldoet niet aan de eisen van nu. Voor het bevorderen van verantwoordelijk belastingbeleid en fiscale transparantie hebben we de volgende aanbevelingen:

- Verplicht volledige Country-by-country reporting, ook om de private sector koplopers die al uitgebreid rapporteren te steunen.
- De OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen (internationale MVO normen) worden momenteel herzien. De richtlijnen zijn nu nog beperkt op het onderwerp belasting. Een aangepaste richtlijn zou o.a. moeten bevatten dat multinationals country-by-country zouden moeten rapporteren, evenals beneficial ownership informatie.^{xxx} Nederlandse IMVO wetgeving moet daarbij ingevoerd en in lijn worden gebracht met o.a. (aangescherpte) OESO richtlijnen.
- De EU 'Unshell directive' die moet zorgen voor een Europese aanpak van brievenbusfirma's is belangrijk. Dit jaar vinden de onderhandelingen daarover plaats. Het huidige voorstel laat nog teveel ruimte voor het bestaan van brievenbusfirma's, doordat de substance rules nog te zwak zijn, en moet worden aangescherpt.^{xxii}

OXFAM
Novib

- Op Europees en nationaal niveau moet kritischer gekeken worden naar de definitie van een belastingparadijs. Het feit dat slechts weinig belastingparadijzen op een 'blacklist' staan komt neer op een whitewash exercitie van veel notoire belastingparadijzen. Dit maakt regelgeving en ook de TGC minder effectief waar deze verwijzen naar belastingparadijzen.^{xxiii}
- Nederland kan meer maatregelen nemen om belastingontwijking door multinationals en schadelijke belastingconcurrentie tegen te gaan. Waaronder door meer transparantie over tax rulings; het invoeren van een niet-conditionele bronbelasting en andere A- en B-maatregelen uit het rapport van de Adviescommissie Belastingheffing Multinationals – zoals ook recent voorgesteld in de Initiatiefnota van de leden Van der Lee en Nijboer over de aanpak van Nederland als belastingparadijs.
- Voor echte vooruitgang door bedrijven op het gebied van IMVO, inclusief rechtvaardig en transparant belastingbeleid, is het nodig dat het grotere kader dat ondersteunt.
 - Het terugdringen van extreme ongelijkheid vraagt om een kritische herziening van het economische systeem waarbinnen belastingconcurrentie en belastingontwijking lange tijd als prima of zelfs voordelig werd gezien - alles voor investeringen en economische groei, zonder daarbij voldoende stil te staan bij de schade die gepaard gaat met die economische groei en bij wie de winst terecht komt.^{xxv}
 - De TGC vloeit voort uit de koers van de VNO-NCW met de naam 'Ondernemen voor brede welvaart', maar de noodzaak om de koers fundamenteel aan te passen van één die draait om groei en winst naar één die draait om het samen realiseren van welzijn en duurzaamheid lijkt nog niet echt doorgedrongen te zijn.^{xxvi} Ook dit vereist een duidelijkere inzet van de overheid. De ontwikkelingen van Nederland op dat terrein gaan ook te traag. De Monitor Brede Welvaart is nog in ontwikkeling en nog van onvoldoende invloed op het overheidsbeleid. We zien ook dat in de nabije toekomst graag veranderen.

ⁱ <https://www.oxfamnovib.nl/nieuws/stijgende-voedselprijzen-zorgen-voor-62-nieuwe-miljardairs-263-miljoen-mensen-vervallen-in-armoede>

ⁱⁱ <https://www.oxfamnovib.nl/persberichten/5-meter-grote-blauwe-olifant-op-de-dam-als-symbool-voor-extreme-ongelijkheid>

^{iv} <https://www.oxfamnovib.nl/persberichten/overheden-verliezen-miljarden-door-nederlands-belastinglek> en <https://www.ftm.nl/artikelen/fortune-500-bedrijven-gebruiken-nederlandse-axis-of-tax-evasion>

^v <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/nederland-heeft-de-morele-plicht-niet-met-de-belastingdraddraaiers-mee-te-lopen~b3be3749/> en <https://www.bothends.org/nl/Actueel/Nieuws/Persbericht-30-000-mensen-roepen-staatssecretaris-Wiebes-op-zich-in-te-zetten-voor-een-eerlijk-belastingstelsel/>

^{vi} <https://www.responsible-investor.com/european-investors-get-behind-tax-transparency-proposals-at-us-energy-giants/>

^{vii} <https://nos.nl/artikel/2282013-abn-amro-verkoopt-onderdeel-britse-kanaleilanden>

^{viii} https://www.ing.nl/de-ing/over-de-ing/duurzaamheidsbeleid_ing/onze-standpunten/inkomstenbelasting/index.html

^x <https://www.taxobservatory.eu/event/transparency-and-tax-avoidance-country-by-country-reporting-by-multinational-enterprises/>

^{xi} https://www.taxobservatory.eu/wp-content/uploads/2022/12/WP10_The-Long-Way-To-Tax-Transparency_December2022.pdf

^{xii} <https://nos.nl/artikel/2444751-van-gouds-tankstation-tot-patagonia-het-draait-steeds-vaker-niet-om-winst>

^{xiii} <https://www.mvoplatform.nl/kritische-evaluatie-imvo-convenanten-hoog-tijd-voor-mvo-wetgeving/>

^{xiv} <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnotas/2020/10/16/van-voorlichten-tot-verplichten-een-nieuwe-impuls-voor-internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemerschap>

^{xv} https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022Z02551&did=2022D05308

OXFAM
Novib

^{xvi} <https://www.vbdo.nl/wp-content/uploads/2022/12/Transparency-Benchmark-rapport-2022.pdf>

^{xvii} <https://www.globalreporting.org/standards/media/2198/letter-from-the-b-team.pdf>

^{xviii} Belastingen banken (2020 cijfers)=> [Rapport Eerlijke Bankwijzer - 18e Actualisering \(eerlijkegeldwijzer.nl\)](#)
(pagina 32) Belastingen verzekeraars (2022 cijfers)=> [Rapport Eerlijke Verzekeringwijzer \(eerlijkegeldwijzer.nl\)](#)
[Belastingen | Eerlijke Geldwijzer](#) Belastingen pensioenfondsen (2022 cijfers)=> [Eerlijke Pensioenwijzer](#)
[beleidsupdate 2022 \(eerlijkegeldwijzer.nl\)](#)

^{xx} <https://www.oecdwatch.org/wp-content/uploads/sites/8/2022/03/Advocacy-brief-Taxation-OECD-Guidelines-Update.pdf>

^{xxii} <https://taxjustice.net/2022/08/04/intervention-at-eu-parliament-on-the-unshell-directive-full-text/>

^{xxiii} <https://www.oxfam.org/en/press-releases/review-eu-tax-havens-list-remains-total-whitewash>

^{xxv} Een cultuurverandering binnen overheid, bedrijven en samenleving op de langere termijn vereist ook ander economisch en fiscaal onderwijs. Initiatieven van verenigingen en studenten die zich daarvoor inzetten verdienen steun. Bijvoorbeeld organisaties als ‘Rethink economics’ en ‘Our New Economy’.

^{xxvi} Zo pleit VNO-NCW in het koersdocument (2021) voor meer steun voor het Groeifonds, dat destijds door veel partijen is bekritiseerd voor de focus op economische groei i.p.v. duurzaamheid; pleit VNO-NCW ervoor op fiscaal vlak concurrerend te blijven, inclusief innovatiebox. Ook blijft VNO-NCW zich onveranderd verzetten tegen verhoging van de Vpb: <https://www.vno-ncw.nl/nieuws/maak-het-ondernemers-mogelijk-om-steentje-bij-te-dragen>